

Stanisław Tabaczyński, Henryk Rysiewicz, Eleonora Tabaczyńska, Elżbieta Rio-Zadora, Teresa Rysiewska

Sandomierz. Collegium Gostomianum

Informator Archeologiczny : badania 7, 210-211

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ROSTEK, pow. Gołdap

Konserwator Zabytków Archeologicznych
w Białymstoku
i Instytut Historii Kultury Materialnej
Polskiej Akademii Nauk
w Warszawie

Badania prowadził mgr Tadeusz Baranowski.
Finansował WKZ w Białymstoku. Pierwszy se-
zon badań. Grodzisko wczesnośredniowieczne.

Grodzisko leży około 1,5 km na południe od Gołdapi, na wzniesieniu zwanym "Piękną Górą", nieopodal Góry Gołdapskiej. Wzgórze porośnięte jest drzewami. Wały, dochodzące od północy i wschodu do wysokości 2 - 3 m uszkodzone są w kilku miejscach przez wyrwy z czasów wojny.

Prace miały charakter rozpoznawczy, zbadano 70 m². Założono dwa wykopy na majdanie i dwa na wale. Na majdanie odkryto jamę nie zawierającą inwentarza zabytkowego, bruk kamienny o nierozpoznanej funkcji oraz fragmenty czternastowiecznych naczyń. W wale, odsłonięto kamiennieo-ziemną konstrukcję - gliniano-piaszczyste jądro i kilka warstw płaszczka kamiennego. Wśród kamieni walu znaleziono fragmenty dwunastowiecznych naczyń glinianych, ręcznie lepionych, zdobionych liniami falistymi i dookólnymi żłobkami poziomymi.

Hipotetycznie można założyć, że gród powstał w okresie wczesnego średniowiecza i użytkowany był równie w wieku XIV. Pierwsza faza łączyłaby się z osadnictwem jaćwieskim, druga, być może z krzyżackim.

Jak wskazują badania powierzchniowe, uwieńczone znalezieniem kilku fragmętów naczyń wczesnośredniowiecznych, na płaskim obszarze przylegającym do grodziska od strony południowej, znajdowała się prawdopodobnie osada.

Rozwiązanie problemów wynikających z badań przynieść mogą jedynie dalsze prace wykopaliskowe na grodzisku i osadzie w Rostku.

Badania będą kontynuowane.

SANDOMIERZ
Collegium Gostomianum

Instytut Historii Kultury Materialnej
Polskiej Akademii Nauk
w Warszawie

Badania pod kierownictwem doc. dr Stanisława Tabaczyńskiego prowadzili mgr Henryk Rysiewski oraz dr Eleonora Tabaczyńska / autorzy sprawozdania / oraz dr Elżbieta Rio-Zadora i mgr Teresa Rysiewska. Piąty, ostatni sezon badań. Finansował IHKM PAN. Wczesnośredniowieczny zespół miejski.

Prace wykopaliskowe na terenie Collegium Gostomianum ujawniły poniżej powierzchni obecnego dziedzińca szkolnego bardzo złożony, wielowarstwowy układ

stratygraficzny. Składają się nań: obiekty osadnicze i sepulkralne z młodszej epoki kamienia; pozostałości osady wczesnośredniowiecznej z X - XI w.; relikty kościoła św. Piotra istniejącego tu od wczesnego średniowiecza aż po czasy nowożytne oraz wielofazowe, przykościelne cmentarzysko szkieletowe. Ogółem w czasie badań w latach 1969 - 1973 zainwentaryzowano 2950 zabytków wydzielonych / w tym monety, ozdoby, przedmioty z żelaza, brązu, rogu i kości, szkła, kamienia i gliny, a także wytwory tekstylne i drewniane/, 1249 zespołów ceramiki, 638 grobów szkieletowych oraz 1960 próbek / antropologicznych, zoologicznych, petrograficznych, zaprawy wapiennej, dendrologicznych, ichtriologicznych, botanicznych i inn./ . Przebadano 30 działek / 5 x 5 m/ oraz 3 rowy kontrolne o wymiarach 15 x 2,5 m. Prace wykopaliskowe poprzedziła prospekcja geoelektryczna. W trakcie eksploracji wykonano 298 rysunków profili i rzutów poziomych. Przeprowadzono inwentaryzację architektoniczną oraz dokumentację fotograficzną relikwii architektury. Dokonano licznych ekspertyz i opracowań specjalistycznych.

Ostatni sezon badań dostarczył istotnych informacji dotyczących najstarszej, XII - wiecznej fazy kościoła św. Piotra i odkrytego w negatywie założenia architektonicznego. Najstarsza faza kościoła poświadczona jest przez wtórnie użyte, XII-wieczne detale architektoniczne w fundamentach fazy XIII-wiecznej oraz przez groby wczesnośredniowieczne. Pozostałością wspomnianego założenia architektonicznego jest natomiast regularny wkop usytuowany w lesie, o wymiarach 5 x 5,5 m i głębokości około 1 m. Wkop zasypany był lessem z niewielką domieszką warstwy kulturowej. W wypełnisku wkopu wystąpiły również drobne kawałki zaprawy wapiennej, w części być może jako rezultat penetracji korzeni i drobnej fauny. Trzeba zaznaczyć ponadto, że na obszar wyznaczony wkopem zachodzi na niewielkim odcinku fundament XIII-wiecznej fazy kościoła św. Piotra i że nie został on zajęty grobami wczesnośredniowiecznymi. Usytuowanie wkopu wykazuje wyraźne odchylenie w stosunku do osi kościoła XIII-wiecznego i jest uderzająco zbliżone z orientacją grobów najstarszej, wczesnośredniowiecznej fazy cmentarzyska. W układzie tym widzieć można ślad jakiegoś założenia o najprawdopodobniej wieżowym charakterze, które całkowicie rozbrano realizując w końcu XII wieku znacznie większy program architektoniczny. Założenie to wiąże się chronologicznie z nielicznymi resztkami umocnień obronnych i ostatnią fazą osadniczą na przebadanym odcinku Gostomianum. Czy mamy tu do czynienia z wolno stojącą przy kamiennej budowlu sakralnej wieżą mieszkalną, czy też wieża ta wiąże się z najstarszą fazą kościoła św. Piotra - trudno obecnie rozstrzygnąć. Za drugą z tych możliwości przemawiałby układ części grobów wczesnośredniowiecznych, zbliżony z orientacją tego założenia.

Na uwagę zasługuje także stwierdzony w wyniku badań petrograficznych fakt przepalania niektórych wtórnie użytych detali architektonicznych, m.in. bazy należącej do ćwierć - lub półkolumny. Fakt ten zdaje się wskazywać, iż kościół romański uległ pożarowi. Być może skłoniło to mieszkańców Sandomierza do całkowitej rozbudowy starej i wzniesienia w końcu XIII wieku, po najazdach tatarskich, nowej świątyni.